

מסורת הש"ס

(6) נ"י מוס' מולין נה, ד"ה כל שיעור; (7) קלמן דף כה, (8) ערות פ"ו משנה 5 דף ק"ה ת, (9) נ"י מוס' מנחת סד' ד"ה ועל; (10) קדושין נד; כבודם כ"ו, (11) ממלכת ד"ר' פשת בגלגל; (12) זמנדר כח, (13) נ"י מוס' (ט) וי"ו מוס' (1) ו"א פ"ה.

תורה אור השלם

1. ויקטו אתו בבקר בבקר איש כפי אבולו וחס השמש וקנס; שמו של סו כה 2. ויבא אליו בן אבלין מרא ודוא ישב פתח האהל בהם יהיה; בראיית ח א

הגהות הב"ח

(6) תוס' ד"ה דרכ וכו' מלאכה מ"ש; נ"ב דלמני יום הוא וכו' לענין מוספת שנת אין לר"ך להסוף קודם פלג המנחה;

גליון הש"ס

גמ' שבמאין אלא הקנחה הקטנה לילי' ויבטולנה כשהיה ת; שם ועל תורה של שחר. ע"י נשיא משלי לא ועי' מנחת ד' סד ע"ב מוס' ד"ה ועל: שם שבמאין אלא פלגה של מול, כן הוא כשהיה:

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש כתב, ולענין תוספת שבת ירו"ח וי"ט קדוילי שריא מן התורה לא משמע ש"כ צריך שער גדול לתוספת.

מוסף רש"י

חובת סוף תוספת.

רבינו חננאל

ותנן בבביריתא וכו'. בביריתא, מכת עריות נקראת בביריתא שכן הלכותיה ומבחרות מקובלות מכל המשנה, פירוש מנאנן לקנחה, מלבדין אותה שמתאן, ואם יבא עד אחד ועיד מבייתא איש יודע, משיאין אשה על פי, ולא האמר שיהי מכל הבמה נסקל כשהיה אדם, אלא שיהי כולב פשרת הכתוב השור יסקל, אלא כל בהמה ואפילו עופות, שהיו תרנגול בירושלים הרג תינוק שניקר במחור ונסקל אותו התרנגול, וכן העיד על השמי של שחר שנקרב בארבע בנות של היום, שנות מלכות הרשעה, מפורש בתלמוד ארץ ישראל, חביב וחס השמש, ודיקנן מינה דהיה כשה רביעית, דאחרא דאית ביה שמש חביב, ובאחרא דאית בה שימא קריר, [דהאן] כהם היום ומשפט כל אתר הוא חביב בין שבשמש בין באורא היא ששית שהתמה בחצי היום ומתחמת כל העולם, רבנן סברי בבקר דחביב בתמיד הוא עד חצי היום שכן שש שעות, אבל בליקוט השן דחביב בבקר חלקו להני שש שעות לשני בקרים, נמצא שהיו מלקטים המן עד שלש שעות, שהן חצי הבקר, ובשעה רביעית היה נמש, ור' יהודה סבר בבקר ארבע שעות חביב בבקר להקדים שעה אחת, וכיון דקיימא לן תפלות נגד תמיד, כמה דלית לן לאסופי על שני תמידין, כך אין לנו להוסיף בתפלות, ובתלמוד ארץ ישראל שנו להא דר' יהושע בן לוי כרבנן דאמרי תפלת השחר פתחיה שחר ששנא את הכבש אתר עתשה בבקר, תפלת המנחה תמיד של בין הערביש ששנא את הכבש השני תעשה בין הערביש.

תפלת השחר פרק רביעי ברכות

היינו רבנן. דקס"ד רבי יהודה פלג אחרון של מנחה אחרונה קאמר: **מפלג של מנחה וכו'**. רבנן לטעמייהו דלמרי תפלת המוספים כל היום כמו של מנחה הלכך תדיר קודם ור' יהודה לטעמיה דלמרי מוספין עד שבע שעות ומו לא והוא לה מנחה עוברת ושל מנחה

שמי פלגות צהדי הדדי. הני האחרון: של שעה שביעית הוא זמן שסתיין דהא אמר מנחה גדולה משש שעות ומנחה ולמנחה **היה משכחה לה**. הרי עבר זמן המוספים משעצרה שעה ששית: **פלג ראשונה**. של מנחה אחרונה ועד בכלל ואף על גב דמנא יבז סימנא לפלג אחרונה דקמני אלו פלג מנחה מ"א שעות חסר רביע ה"ק כו': **אף אנו נמי טיניא**. לרבי יהודה עד ועד בכלל: **שםמאנין אס הקטנה**. קטנה שהשיאמה אמה לאחר מיתת אביה דמדלאורייתא אין קדושה כלום שהרי קטנה אינה צת דעת ואלא אמה לא וכתה תורה להיות לה כח לקדשה אלא לאז שנאמר את צמי נתמי לאיש הזה (דברים כג) ומיניה רבנן תקינו לה קדושה להרריכה מיואין כדי שישאמה לא תכל לנות לפיכך אס מייאנה לאחר זמן ואמרה אי אפשי צו יואתה ומותרת לכל אדם ואינה רריכה הימנו גט, והעיד ר' יהודה צן צבא שפעמים שמנא על צית דין ללמדה שמתאן צו כגון שני אחים נשואין שמי אחיה יתומות אחת גדולה וקדושה קדושי מורה ואחת קטנה שאין קדושה אלא מדרבנן ומת צעלה של גדולה צלא צניס ונפלה לפני אחי ליצוס ונמלאת זקוקה לו מן התורה ויחיה זו אוסרת את אשתו עליו משום אחות זקוקה שהיא כאלות אשתו וא"ר אליעזר צממנת צמנות (דף קט). מלמדין קטנה זו שמתאן צעלה ומעקור קדושה למפרע ומעשה כל צעילותיה כללו הן של זנות כדי להסיר את צעלה ליצוס את אחותה דמנ נשואין על החנוסה ועל המפומה (יצמות אחד עיד מבייתא איש יודע, משיאין אשה על פי, ולא האמר שיהי מכל הבמה נסקל כשהיה אדם, אלא שיהי כולב פשרת הכתוב השור יסקל, אלא כל בהמה ואפילו עופות, שהיו תרנגול בירושלים הרג תינוק שניקר במחור ונסקל אותו התרנגול, וכן העיד על השמי של שחר שנקרב בארבע בנות של היום, שנות מלכות הרשעה, מפורש בתלמוד ארץ ישראל, חביב וחס השמש, ודיקנן מינה דהיה כשה רביעית, דאחרא דאית ביה שמש חביב, ובאחרא דאית בה שימא קריר, [דהאן] כהם היום ומשפט כל אתר הוא חביב בין שבשמש בין באורא היא ששית שהתמה בחצי היום ומתחמת כל העולם, רבנן סברי בבקר דחביב בתמיד הוא עד חצי היום שכן שש שעות, אבל בליקוט השן דחביב בבקר חלקו להני שש שעות לשני בקרים, נמצא שהיו מלקטים המן עד שלש שעות, שהן חצי הבקר, ובשעה רביעית היה נמש, ור' יהודה סבר בבקר ארבע שעות חביב בבקר להקדים שעה אחת, וכיון דקיימא לן תפלות נגד תמיד, כמה דלית לן לאסופי על שני תמידין, כך אין לנו להוסיף בתפלות, ובתלמוד ארץ ישראל שנו להא דר' יהושע בן לוי כרבנן דאמרי תפלת השחר פתחיה שחר ששנא את הכבש אתר עתשה בבקר, תפלת המנחה תמיד של בין הערביש ששנא את הכבש השני תעשה בין הערביש.

כז.

תא שמע ושל מוספין בל היום ורבי יהודה אומר עד שבע שעות ותניא היו אפניו וכו'. ולא גרסי' אימא סיפא ושל וכו' שאינו צממנה שדברי רבי יהודה שאמר עד שבע שעות אינו צממנה יש ספרים שהגיהו אותו צממנה ומיניה צלל הספרים השיגים אינו. ואל"ת ורבי למה לא הזכיר אותו צממנה וי"ל משום דלא ס"ל כוותיה צבא דלמרי עד שבע שעות אצל צבא דקאמר עד ארבע שעות ס"ל כוותיה משום דמנן צבחרתא כוותיה וצהיהא דפלג המנחה נמי משום דלמרינן לקמן דעבד כמר עד דועבד כמר עד דהכי פירושא דעבד כר' יהודה (עבד) דלמרי מפלג המנחה ליליא הוא עד ומשום הכי מנחה לא אצל אין לפרש הכל בתפלת המנחה ועבד כרבי יהודה שהתפלל מנחה קודם פלג דפשיטא דרבנן מודו צשיעורו דרבי יהודה:

דרב צלי שר שבת בע"ש. תימה דהא אמרינן כפרק צממה מדליקין (ד' כג): וצלבד שלא יקדים ושלל יאחר. ויש לומר דהתם צבאניו מקבל עליו שנת מיד אצל ההא מיידי שמקבל עליו שנת מיד הלכך לא הויא הקדמה וטעמא משום דס"ל כרבי יהודה וכן הניך דלקמן דקצירא להו כרבי יהודה לענין תפלת הערב שעה ורביע קודם הלילה אפ"כ אין אסור לעשות מלאכה (6) (7) צמ"ש מיד לאחר פלג המנחה וכן לענין מוספת שנת (8) וי"ה דק"ל שהוא מן התורה א"ס כן לא לר"ך שיעור גדול כל כך: ולא

רבינו גיסיס

העיד ר' יהודה בן בבא על חמשה דברים. הא דתני על התרנגול שנסקל בירושלים [על] שחרת את הנפש כבר מפורש בתלמוד ארץ ישראל שמסכת עירובין בפרק המוציא תפילין (ולכה א) והכי גרסינן ראו (י"א ג"א) מחור של תינוק רופף והלך ותיקר וזה הדבר ידוע הוא כי התנוקות מותיחין פתוחין ונראה להן רפרוף מתחת העור שעל המוח ניקר אותו מקום עד שנקבו הרגו לתינוק וזה התנוגול ראי להורגו מן הכתוב כי אין הפיש לשרו להתנוגול וכל בעלי חיים כשרשותו אכוליה אמר רחמנא סקל יסקל השור; הוואיל ותנן [בבביריתא] רבי יהודה וי"ה דק"ל שהוא מן התורה א"ס כן לא לר"ך שיעור גדול כל כך: ולא

רבינו חננאל (המשך)

הליכתא לא כ"י ולא כרבנן, דעבד כרבי יהודה וצלי של ערביית מ"א שעות חסר רביע ולמעלה יצא, ודעבד כרבנן ולא מצלי עד הערב של ערביית עבד ויצא. ודאינן רבתינן [הנאנאין] שפירושן, דהא דצ"ל רב שבת בערב שבת, והא דאמר ר' יהודה אמר שמואל מתפללין אדם של שבת בערב שבת ואומר קדושה על הכוס, פי באותה שעה שמתפלל, אותה שעה מקדש על הכוס, והא דאמר רב נחמן אמר שמואל מתפללין אדם של שבת מוציא שבת בשבת נאומר הבהיל על הכוס, וכן ר' יאשיה היה מתפלל של מוציא שבת בשבת, אילו כולם היו מתפללין בכל יום תפלת ערביית מוסף כד' יהודה ולא הזכירו על שבת ושל מוצ"ש, אלא שאפילו מיום קדוש ליום חול ומיום חול ליום קודש מתפללין ומקדשין ומבדילין, וכ"ש מיום חול ליום חול מתפללין, ותפילה בלבד היו מתפללין בעוד יום, אבל קרית שמע לא היו קרוין אלא אחז צאת הכוכבים, ואנן לא סבירא לן, דהא כהדיא מפרשי דבעידנא דהוה מצלי הוה מקדשי בערבי שבתות ומבדילין בשבת, ומי מקדשי ומבדילין ולא קרית שמע, ותו דהכי אשקנן בירושלמי תני הקורא אצל לן לא יצא ידי חובתו, א"כ למה קרוין אותה בבית הכנסת, אמר ר' יוסי אין קרוין אותה בבית הכנסת כדי לצאת בה, אלא כדי לעמוד בתפלה מתוך דבר של תורה, לפיכך אינו דבר חרוק לומר שקרוין קריאת שמע ומתפללין בבית הכנסת מבעוד יום, ומיחו צריך לקרות את שמע על מיטתו אתר צאת הכוכבים, ונסח אתר: רב צלי של שבת בערב שבת וכו'. וכי הכי דרב צלי של שבת בערב שבת כך היו מתפללין גם בחול, ורבוחא קמ"ל דאפילו מקדש לחול ומחול לקדש היו מקדשין להתפלה, וכן נראה וכן מנהג ועל דא אנא סמיך והמשנה נקרא הדיוס, ומעניות דעתם ופשיטא כשתי תורות, ומתמדין בגלות ומקדשין במתורה, וכו'. ויתנן קיימא לן דאמר ק"ש ואח"כ תפלה, לא כר' יהושע בן לוי דאמר תפילות באמצע תקנות דתניא כותיה דר' יוחנן, ושעה רביעא לפחות יש לצמצם, שלא להקדים יותר משעה אחת בתלמוד ירושלמי שקרוין אותה בבית הכנסת לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה, והיא לפי אותן שמשערין לזמן צאת הכוכבים, ואנו על התלמוד שלנו נסמך כמו שפרשנו שמותר להקדים שעה רביעית שעה בין ק"ש בין לתפלה, והשאל ללא אימורא הלכתא לא כמר ולא כמר דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד, ועכשיו נהוג כל ישראל כרבנן להתפלל מנחה עד הערב, וכר' יוסי דאמר בירושלמי לא

הכבש השני תעשה בין הערביש. אמר ר' יוסי לא הוקשה [אלא] לקטרת שני תכון תפילתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב. **תנא** תפלת המנחה עד הערב ר' יהודה אומר עד פלג המנחה, ואתרוב חסדא [ל]מידך [כ] יהודה כר' יהודה אומר תפלת המנחה עד פלג המנחה קטנה, שהיא י"א שעות חסר רביע שעה, נשעה, בן היום שעה רביעית ששלוש י"ב שעות, דר' יהודה סבר מכל ש"א שעות ולמנחה חסר רביע שעה, לילה הוא לתפלת הערביש, ורבנן דאמרי תפלת המנחה עד הערב יום וכשר לתפלת המנחה, ולא הוכרע טעם אתר מהם וגם לא נדחה, וכיון דחזא רב חסדא דרב הוה מצלי תפלת ערב של שבת בע"ש, לא כרבנן שהם אומרים עד הערב הוא יום וכשר לתפלת המנחה ואסור לתפלת ערביית, כמכלל דהלכתא כרבי יהודה ורשמינן ערב ורבנן דלא מצלי עד לאוראת תפלת הערב, שמע מינה הליכתא כרבנן, ואסיקנא השתא דלא איתמר